

Kommentar till artikeln om Lantmännens ägande:

Naturlig integration och buffert

Efter att ha läst vad min gamle vän och kollega Håkan Rosenqvist skrev i förra numret av Lantbrukets Affärer känner jag min manad att komma med några kommentarer. Han ställer frågan om huruvida Lantmännen ska behålla vissa dotterföretag eller skifta ut dessa till medlemmarna. Naturligtvis tar jag inte ställning i frågan, utan det ska medlemmarna och förtroendevalda göra.

Frågan är förvisso enkel att besvara. Lantmännen är ett stort konglomeratliknande företag, men så är också andra lantmannaföreningar, såsom danska DLG och tyska BayWa, och i dessa har mig veterligen inte gjort avknoppningar till medlemmarna.

VERTIKAL INTEGRATION

Lantbrukskooperation är en speciell form av vertikal integration. Hela näringslivet i alla marknadsekonomier är fullsmockat av vertikal integration. Det ena företaget äger det andra, varvid det ofta handlar om att man vill äga sina leverantörer och kunder. Detta är fallet också för lantbrukskooperation, men skillnaden är att där är det ett antal mindre företag, som gemensamt äger sin leverantör eller kund.

Anledningen till att man vill

äga sin leverantör eller kund är att marknadsmekanismen inte fungerar tillfredsställande. Om det på en marknad inte finns en starkt lantbrukskooperativ förening med öppen medlemskår och mottagningsplikt kan bönderna bli utsatta för utpressning. Föreningar finns därför att de löser marknadsmisslyckanden. Det är bara de nyliberala tänkarna, som tror att marknader fungerar utan regler för hur marknader ska fungera.

MARKNADSKORRIGERING

Samma argumentation förklarar att lantbrukskooperativa föreningar i sin tur integrerar framåt eller bakåt. Föreningarna investerar i ett tidigare eller senare led, när de upplever att marknaden inte fungerar väl, varvid en indikation på detta är att företag i tidigare eller senare led av förädlingskedjan tjänar alltför mycket pengar.

Det finns en logik även i den fortsatta vertikala integrationen. Däremot är det ganska långsökt med det resonemang som man kunde höra i Lantmännenkretsar för en hel del år sedan, nämligen att Lantmännen skulle skydda hemmamarknaden genom att ha ägande i grannländernas spannmålsmarknader.

Förutom dessa ekonomisk-teoretiska resonemang har sociologerna argument för relationen mellan medlemmen och för lantbrukskooperationen liksom lantbruksorganisationer, men dessa är inte relevanta för föreningarnas integration framåt och bakåt i kedjan. De sociala frågorna kan vi därmed lägga åt sidan när det gäller föreningarnas fortsatta integration framåt och bakåt.

UNIKT KUNNANDE

Det är svårt att sätta ett värde på ett företag, eftersom värdet bestäms av vem som äger och vem som styr. Det är just detta som ligger bakom att riskkapitalister köper dåligt fungerande företag, som de "förädlar" och sedan kan sälja med god förtjänst.

Utän att ta ställning till de frågor som Håkan Rosenqvist ställer, kan jag tänka mig att Lantmännen har bättre möjligheter att tjäna pengar i diverse företag inom spannmålssektorn än vad någon annan ägare skulle ha. Inom Lantmännen finns unikt kunnande och unika drivkrafter.

När ett företag förvärvar ett annat, vill man kunna utnyttja stordrifts- och samordningsfördelar samt få marknadsmakt. Därför sker förvärven i regel successivt in på angränsande marknader och inte totalt nya marknader. Det tycks vara så också när Lantmännen har expanderat.

SAMLAT ÄGANDE

Ett annat argument är att företag med en starkt spridd ägarkrets tenderar att bli dåligt skötta. Var och en av de många delägarna räknar med att "någon annan" ska axla ansvaret, och så blir skötseln av företaget så dålig att riskkapitalister eller fientliga

Artikeln av Håkan Rosenqvist publicerades i Lantbrukets Affärer nr 9, 2021.

företag successivt tar över.

Om Lantmännens många tusen medlemmar skulle få aktieposter vid en börsnotering av föreningens dotterföretag, skulle det förmodligen inte bli lika bra resultat som om det finns en koncentrerad ägarstruktur såsom det är idag. Ett exempel bland många är att Volvo för ett antal år sedan var en "folkaktie", men med många små aktieägare gick det inte särskilt bra.

Liksom andra företag måste Lantmännen ha en buffert för eventuella framtida olyckor. Om Lantmännens buffert idag är alltför stor kan ingen veta, men vi vet åtminstone att det är nästan omöjligt för en kooperativ förening att mobilisera mer egenkapital från medlemmarna för den händelse att föreningen behöver mer kapital. Nyemissioner fungerar inte i kooperativa sammanhang. Om kassan sinar, blir det utförsäljning eller börsnotering, såsom finska föreningar har erfarit.

Av Jerker Nilsson, professor emeritus

